

NOVÉ MOŽNOSTI VE VZDĚLÁVÁNÍ ZDRAVOTNICKÉ PROFESE ZDRAVOTNĚ SOCIÁLNÍ PRACOVNÍK

Zdenka Šándorová

Univerzita Pardubice, Fakulta zdravotnických studií, Katedra porodní asistence a zdravotně sociální práce

Abstract: *The author of this article informs about the possibility of a new field of study - Health and Social Worker. She also characterizes this new field of study which is part of a new study programme - Health and Social Care at the Faculty of Health Studies of the University of Pardubice. The outcome of a questionnaire survey which was focused on finding out the incentives of the students to choose this non-medical health field of study and profession is added to this article.*

Keywords: *Health and Social Worker, The Aim of the Studies, The Profile of a Graduate*

1. Úvod

Potřebnost a význam zdravotně sociální péče roste. Zdravotně sociální pracovníci řeší stále složitější a časově náročnější případy pacientů/ klientů napříč všemi věkovými kategoriemi. Z tohoto důvodu je nutné této zdravotnické profesi věnovat patřičnou pozornost i z pohledu profesní přípravy a vzdělávání. Možnost profesní přípravy a vzdělávání zdravotně sociálního pracovníka má své vývojové souvislosti, které je možné dokumentovat na základě legislativních předpisů. Akademičtí pracovníci Fakulty zdravotnických studií (dále FZS) Univerzity Pardubice využili legislativní nabídky a zpracovali akreditační materiál pro nový studijní obor Zdravotně sociální pracovník v rámci nového studijního programu Zdravotně sociální péče, který byl schválen Ministerstvem zdravotnictví ČR a následně i akreditační komisí Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR.

V akademickém roce 2010/2011 se studenti 1. ročníku prakticky seznamují s obsahem studijního oboru v rámci prezenční výuky. Po dvouleté přípravě se rozšířila možnost vzdělávání v nelékařských zdravotnických oborech se sociálním zaměřením na FZS. FZS je druhým pracovištěm, které uspělo v akreditačním řízení, zatím jediné výhradně se zdravotnickým profilem. V následujícím akademickém roce bude zpřístupněn tento studijní obor na dalších vysokoškolských pracovištích.

Cílem příspěvku je:

- a) zdokumentovat vývojové souvislosti vzdělávání zdravotnické profese zdravotně sociální pracovník;
- b) představit obor v rámci nového studijního programu na Fakultě zdravotnických studií Univerzity Pardubice a jeho odůvodnění potřebnosti pro současnou praxi;

- c) prezentovat dotazník, který je zaměřený na zjištění motivů studentů vedoucích k výběru tohoto nového studijního oboru.

2. Vývojové souvislosti ve vzdělávání zdravotně sociálního pracovníka

Podle Zákona č. 96 ze dne 4. února 2004 o podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činností souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o nelékařských zdravotnických povoláních), část první § 10, se odborná způsobilost k výkonu povolání zdravotně sociálního pracovníka získávala absolvováním:

- d) bakalářského nebo magisterského studijního programu oboru sociálního zaměření a akreditovaného kvalifikačního kurzu zdravotně sociální pracovník, nejméně tříletého studia v oborech sociálního zaměření na vyšších odborných školách a akreditovaného kvalifikačního kurzu zdravotně sociální pracovník nebo
- e) specializačního studia v oboru zdravotně sociální péče po získané odborné způsobilosti všeobecné sestry.

Činnost zdravotnických pracovníků a jiných odborných pracovníků byla stanovena Vyhláškou č. 424 ze dne 30. června 2004 a dále ji Ministerstvo zdravotnictví stanovilo podle § 90 odst. 2 písm. f) zákona č. 96/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činností souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o nelékařských zdravotnických povoláních). Vyhláška byla zrušena a nahrazena Vyhláškou č. 55/2011 Sb. ze dne 1. března 2011 o činnostech zdravotnických pracovníků a jiných odborných pracovníků.

V současné době profesní kvalifikaci k výkonu povolání zdravotně sociálního pracovníka lze získat v souladu s následujícími platnými zákony a vyhláškami:

Ze zákona č. 96 ze dne 4. února 2004 o podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činností souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o nelékařských zdravotnických povoláních), část první § 10, a ve znění pozdějších předpisů – změny: zákon č. 125/2005 Sb., č. 111/2007 Sb., zákon 124/2008 Sb., zákon č. 189/2008 Sb., zákon č. 227 Sb., a zákon 105/2011 Sb. lze odbornou způsobilost k výkonu povolání zdravotně sociálního pracovníka získat:

- dle odstavce 1a v rámci akreditovaného **zdravotnického bakalářského nebo magisterského studijního oboru sociálního zaměření.**
- Dle odstavce 1b se získává odborná způsobilost k výkonu povolání zdravotně sociálního pracovníka absolvováním nejméně tříletého studia v oborech sociálního zaměření na vyšších odborných školách nebo vysokých školách a akreditovaného kvalifikačního kurzu zdravotně sociální pracovník,
- nebo dle odst. 1c specializačního studia v oboru zdravotně sociální péče po získané způsobilosti všeobecné sestry podle § 5.

Vyhláška č. 55/2001 Sb. o činnostech zdravotnických pracovníků a jiných odborných pracovníků, § 9 specifikuje činnost zdravotně-sociálního pracovníka:

Zdravotně-sociální pracovník vykonává činnosti podle § 3 odst. 1 a dále bez odborného dohledu a bez indikace může:

- a) provádět sociální prevenci, včetně depistážní činnosti, zaměřenou na cílené a včasné vyhledávání jedinců, kteří se v důsledku své nemoci nebo nemoci blízkých osob mohou ocitnout nebo se již ocitli v nepříznivé sociální situaci,
- b) provádět sociální šetření u pacientů a posuzovat životní situace pacienta ve vztahu k onemocnění nebo k jeho následkům, podle potřeby objektivizovat rozbor sociální situace návštěvní službou v rodinách, na základě spolupráce s orgány veřejné správy, popřípadě dalšími subjekty a o zjištěných skutečnostech zpracovávat zprávu o posouzení životní situace pacienta,
- c) sestavovat plán psychosociální intervence do životní situace pacienta, včetně rozsahu, druhu a potřeby sociálních opatření, ve spolupráci s dalšími zdravotnickými pracovníky tato opatření realizovat,
- d) zajišťovat sociálně-právní poradenství ve vztahu k onemocnění nebo k jeho následkům,
- e) účastnit se integrace pacientů, kteří takovou pomoc potřebují v důsledku chybějících fyzických, psychických nebo sociálních schopností, narušených sociálních vztahů nebo jiných překážek do společenského prostředí; k aktivní účasti na této integraci získávat pacienty a jejich sociální okolí,
- f) v rozsahu své odborné způsobilosti vykonávat činnosti při přípravě a organizaci rekondičních pobytů,
- g) v rozsahu své odborné způsobilosti vykonávat činnosti při přípravě propuštění pacientů, včetně zajištění další péče a služeb,
- h) v případě úmrtí pacientů provádět odborné poradenství v sociální oblasti; u osamělých zemřelých pacientů zajišťovat záležitosti spojené s úmrtím.

Zákonem č. 108/2006 Sb., o sociálních službách v platném znění (nejaktuálnější změny 73/2011 Sb. 261/2007 Sb. (část), 206/2009 Sb. (část), 347/2010 Sb. (část) - část osmá, hlava I sociální pracovník § 109, 110 jsou určeny předpoklady pro výkon sociálního pracovníka.

Vyhláškou č. 39 ze dne 11. ledna 2005 § 3 jsou stanoveny minimální požadavky na studijní programy k získání odborné způsobilosti k výkonu nelékařského zdravotnického povolání a konkrétně v § 9 je to odborná způsobilost pro výkon povolání zdravotně-sociálního pracovníka.

3. Charakteristika a cíle studijního programu a oboru

3.1. Cíl studijního programu

Cílem studijního programu je příprava vysokoškolsky kvalifikovaných odborných

pracovníků (zdravotně sociálních pracovníků) oprávněných poskytovat odbornou zdravotně sociální péči u osob všech věkových skupin. Dosažené vzdělání umožňuje plnění základních funkcí ve společnosti vyplývajících z profese dle odborné způsobilosti zdravotně-sociálního pracovníka a to především v oblasti autonomní, kooperativní, rozvoje výzkumu, plánování, koordinace a řízení zdravotně sociální péče tak, aby bylo v souladu s požadavky zemí EU.

3.2. Charakteristika studijního oboru

3.2.1. Cíle studijního oboru

Cílem studia studijního oboru zdravotně sociální pracovník je: připravit studenta pro výkon zdravotně sociální praxe. Cíle jsou v souladu s novými moderními trendy a transformací zdravotnictví a sociální sféry. Vztahují se k samostatnému výkonu přímé zdravotně sociální péče a služeb o jedince, rodinu, komunitu a to jak v oblasti primární, sekundární i terciární prevence, tak i v oblasti zdravotně sociální péče napříč všemi věkovými kategoriemi, k rozvoji oboru a profese, ke zkvalitnění mezioborové komunikace, kooperace a spolupráce ve zdravotně sociální oblasti.

Absolvent získá odbornou způsobilost k výkonu povolání zdravotně sociálního pracovníka bez odborného dohledu, realizuje činnosti v rámci preventivní, diagnostické a rehabilitační péče v oboru zdravotně sociální péče, podílí se na ošetrovatelské péči v oblasti uspokojování zdravotně sociálních potřeb pacienta/klienta.

Dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách v platném znění získá odbornou způsobilost pro výkon sociálního pracovníka dle §108, tzn., že je připraven vykonávat sociální šetření, zabezpečovat sociální agendu včetně řešení sociálně právních problémů v zařízeních poskytujících služby sociální péče, sociálně právní poradenství, analytickou, metodickou a koncepční činnost v sociální oblasti, odborné činnosti v zařízeních poskytujících služby sociální prevence, depistáž činnosti, poskytovat krizovou pomoc, sociální poradenství a sociální rehabilitaci.

Získá základní stupeň vysokoškolského vzdělání, na které může navazovat studium magisterské nebo může odejít do zdravotně sociální praxe.

3.2.2. Praktické schopnosti a dovednosti absolventa

Praktické dovednosti a znalosti umožní absolventovi orientovat se v metodách zdravotně sociální práce ve vztahu k řešení složitých zdravotně sociálních situací pacientů/klientů vzniklých v souvislosti s onemocněním nebo zdravotním postižením.

Student bude schopen:

- posuzovat životní situace pacienta nebo klienta sociálních služeb (dále jen pacienta/klienta),
- monitorovat a vyhodnocovat potřeby pacienta/klienta podle údajů ve zdravotně sociální dokumentaci

- provádět zdravotně sociální činnosti bez odborného dohledu, například psychosociální intervenci podle individuálních potřeb pacienta/klienta,
- řešit sociálně právní problémy pacienta/klienta,
- provádět sociální šetření v terénu;
- provádět odborné práce při vedení terapeutických komunit zvláště v psychiatrických léčebnách,
- zajišťovat sociální potřeby u obzvláště těžce nemocných a postižených osob v domácím ošetřování bez odborného dohledu, například po centrálních mozkových příhodách, po úrazech, při připojení na dýchacích přístrojích, na dialyzačních přístrojích, při apalických syndromech,
- provádět složité zdravotně sociální činnosti bez odborného dohledu, například posuzovat životní situace pacienta ve vztahu k onemocnění nebo k jeho následkům na základě údajů ze zdravotnické dokumentace a poznatků z lékařských a sesterských vizit,
- realizovat rehabilitační, resocializační a rekondiční pobyty pacientů/klientů s ohledem na jejich zdravotní stav a sociální podmínky,
- realizovat činnosti dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách a v souladu s Vyhláškou č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách – např. realizace výchovných, vzdělávacích a aktivizačních činností, sociálně terapeutických činností, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí, pomoc při zvládnání běžných úkonů péče o vlastní osobu, pomoc při osobní hygieně, při zajištění stravy, při zajištění chodu domácnosti atd.,
- zajišťovat zdravotní podmínky a pomůcky pro pacienty/klienty,
- připravit pacienty pro ústavní péči a pro zařízení sociální intervence,
- zajistit sociálně právní poradenství ve vztahu k onemocnění nebo k jeho následkům za využití údajů ze zdravotnické dokumentace, lékařských a sesterských vizit,
- metodicky usměrňovat a koordinovat zdravotně sociální péči ve vymezené územní působnosti,
- provádět nejnáročnějších zdravotně sociální činnosti bez odborného dohledu, například hodnocení bio-psycho-sociálního stavu pacienta/klienta a na jeho základě a s využitím údajů ze zdravotnické dokumentace,
- navrhnout následnou péči a kritéria pro umístění pacienta na zdravotně sociální lůžko,
- vést příslušnou dokumentaci,
- být nezbytnou součástí interdisciplinární mezirezortní spolupráce odborníků při

realizaci zdravotně sociálních opatření u pacientů/klientů,

- vytvářet podmínky pro aplikaci výsledků výzkumu v rámci oboru,
- tvořit nové standardy a metody zdravotně sociální péče ve zdravotnických zařízeních včetně kontroly jejich uplatňování.

3.2.3. Praktické uplatnění absolventa

Praktické schopnosti a dovednosti absolvent uplatní:

- v lůžkových zdravotnických zařízeních následné péče,
- v zařízeních rezortu zdravotnictví i sociálních věcí: v paliativní péči, v dětských domovech, v kojeneckých ústavech,
- v ústavních zařízeních sociální péče, ve stacionářích, v komunitní péči,
- v ambulantních i lůžkových zdravotnických zařízeních při péči o děti a dospělé s interními, chirurgickými a duševními onemocněními,
- v úřadech státní správy v oblasti zdravotně sociální péče,
- v nestátních neziskových organizacích poskytujících sociální služby dle zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách všech forem (ambulantní, terénní i pobytové).

3.2.4. Předpoklady absolventa

U absolventa se předpokládají:

- vysoké požadavky na schopnost sociálního kontaktu, na schopnosti pro procesy a události,
- praktické myšlení, samostatné myšlení, tvůrčí myšlení, schopnost samostatného rozhodování, odpovědnost, kreativitu, písemný a slovní projev, sebekontrolu a sebeovládání, samostatnost, rozhodnost, odolnost vůči mentální zátěži, kultivovanost vystupování a zevnějšku, jistotu, pohotovost vystupování, přizpůsobivost, schopnost přijmout odpovědnost a organizační schopnost,
- celoživotní prohlubování teoreticko-praktických vědomostí, dovedností a návyků,
- schopnost vzájemného propojení vědy a výzkumu s teorií a praxí v oboru zdravotně sociální pracovník.

3.2.5. Shrnutí a odůvodnění potřeby pro současnou praxi

Absolvent studijního oboru zdravotně sociální pracovník je připraven kompetentně plánovat, rozhodovat, řídit a nést zodpovědnost za realizaci všech fází zdravotně sociální péče a služeb na všech úrovních našeho zdravotně sociálního systému. Pracuje ve shodě s platnou legislativou a etickými normami. Odborně je schopen pracovat se skupinami i jednotlivci odlišných kultur, zná jejich specifika. Je připraven na celoživotní aktivní profesní vzdělávání v oboru zdravotně sociální pracovník. Zná základní principy managementu ve zdravotně sociální oblasti. Je schopen publikovat zkušenosti a výsledky své práce. Má předpoklad spolupracovat na řešení aktuálních

problémů oboru zdravotně sociální práce. Profil absolventa charakterizuje jednota mravní, odborně-teoretická a odborně-praktická způsobilost. Uvedený profil absolventa je v souladu s platnými předpisy a vyhláškami. Tyto charakteristiky odůvodňují jeho potřebnosti pro současnou zdravotně sociální praxi.

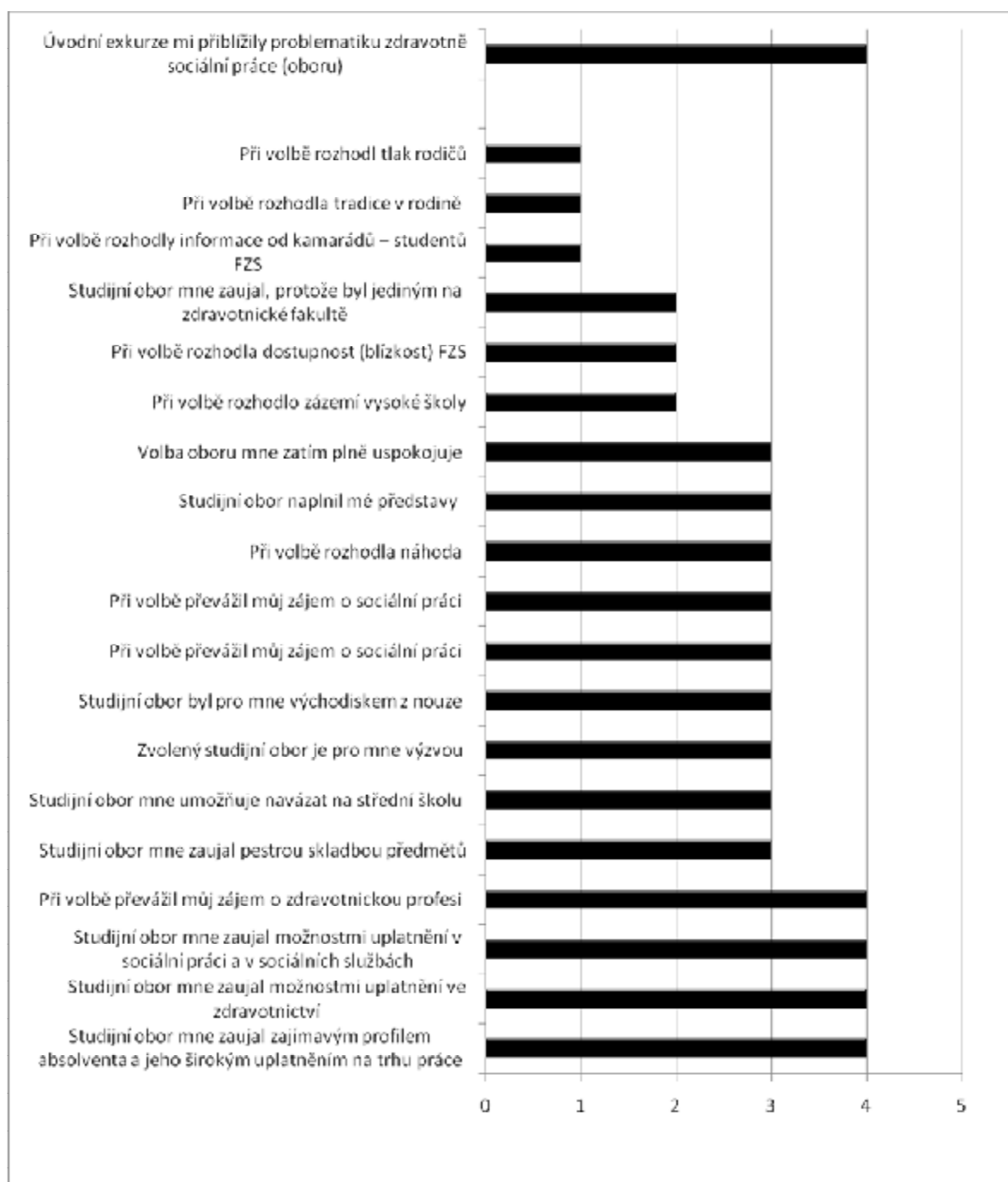
4. Analýza dotazníku

Vzhledem k nově se profilujícímu výše popsanému programu a oboru byl studentů předložen „Dotazník zjišťující motivaci pro studijní obor Zdravotně sociální pracovník na Fakultě zdravotnických studií Univerzity Pardubice“ včetně zhodnocení úvodní praxe.

Bylo zjištěno (viz graf), že u studentů rozhodoval zejména zajímavý profil absolventa, jeho široké uplatnění na trhu práce, zaměření na zdravotně sociální problematiku. Volba oboru studenta zatím uspokojila průměrně a také studijní obor naplnil představy studentů průměrně. Výsledkem dotazníkového šetření byla důležitá informace, že úvodní exkurze významně přiblížily studentům problematiku zdravotně sociální práce.

Dotazník byl hodnocen škálou:

Vůbec nesouhlasí	1	2	3	4	5	Zcela souhlasí
------------------	---	---	---	---	---	----------------

Graf 1: Zpracovaný dotazník

5. Závěr

Příspěvek zdokumentoval vývojové souvislosti ve vzdělávání zdravotnické profese zdravotně- sociální pracovník na podkladě legislativních změn. Na základě platných znění zákonů byla na Fakultě zdravotnických studií Univerzity Pardubice připravena, akreditována a do praxe v akademickém roce 2010/2011 uvedena koncepce tohoto oboru. V příspěvku je obor konkrétně prezentován, a to v cílech, podmínkách,

praktických schopnostech, dovednostech a uplatnění absolventa včetně odůvodnění významu pro současnou zdravotně sociální praxi. V závěru jsou uvedeny výsledky „Dotazníku zjišťujícího motivaci pro studijní obor Zdravotně sociální pracovník na Fakultě zdravotnických studií Univerzity Pardubice“

Příspěvek odpovídá zaměření konference a tematickému okruhu rozvoj lidských zdrojů.

Použité zdroje:

- [1] Akreditační materiál studijního oboru Zdravotně sociální pracovník, studijního programu Zdravotně sociální péče, Fakulta zdravotnických studií Univerzity Pardubice, 2010.
- [2] Zákon č. 96/ 2004 Sb.
- [3] Zákon č. 111/2007 Sb.
- [4] Zákon č. 189/2008 Sb.
- [5] Zákon č. 108/2006 Sb., v platných zněních
- [6] Vyhláška č. 424/ 2004 Sb.
- [7] Vyhláška č. 55/2011 Sb.
- [8] Vyhláška č. 105/2011 Sb.

Kontaktní adresa:

PaedDr. Bc. Zdenka Šándorová, Ph.D.
Katedra porodní asistence a zdravotně sociální práce
Fakulta zdravotnických studií Univerzity Pardubice
Průmyslová 395, 532 10 Pardubice
e-mail: zdenka.sandorova@upce.cz
tel. č.: 466 037734